

## **XVI. ASIR ŐAIRLERİNDEN EĞİRDİRLİ ŞERİFİ'NİN ŞEVÂHİDÜ'Ő-ŞÜHEDÂ'SI**

*Sadık YAZAR\**

### **ÖZET**

XVI. yüzyıl Şairlerinden Eğirdirli Şerifi Mehmed'in maktel türünün yeni bir örneği sayılabilecek eseri Şevâhidü'ő-şühedâ'nın tanıtıldığı bu makalede; Şerifi'nin kısa bir hayat öyküsü verildikten sonra diğer eserleri hakkında kısaca bilgiler verilmiştir. Makalede aynı zamanda maktel türünün gelişimi üzerinde de kısaca durulup bu türün Türk edebiyatındaki - XVI. yüzyılın sonuna kadar- örnekleri kısaca tanıtılmıŐtır. Makalenin son bölümünde ise, Şerifi'nin Şevâhidü'ő-şühedâ'sı Fuzûli'nin Hadikatü's-sü'edâ'sı ile karşılaştırılmıŐ ve bu karşılaştırma neticesinde, Şerifi'nin intihal derecesinde Fuzûli'den aktarmalar yaptığı görülmüŐtür. Tüm bunlardan sonra, zaten orijinal olmayan bir konuda yazılan Şevâhidü'ő-şühedâ'nın ifade bakımından da fazla bir özgün değerinin olmadığı anlaŐılmıŐtır.

**Anahtar Sözcükler:** Eğirdirli Şerifi, Şevâhidü'ő-şühedâ, maktel.

## **THE XVI. CENTURY POET SHERİFİ'S WORK CALLED SHEVÂHİDÜ'SH-SHÜHEDÂ**

### **ABSTRACT**

In this article, which XVI. century poet Sherifi's work called Shevâhidü'sh-shühedâ, that can be a new example of the maktel (elegy) genre, was presented; firstly I gave brief information about Şerifi and his works. I also looked at the maktel (elegy) genre's development and its examples in the classical Turkish literature -form begining to end of the XVI. century- briefly. In the last

---

\* Aras. Gör., Fatih Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı (syazar@fatih.edu.tr).

---

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

part of the article I compared Sherîfi's Shevâhidü'sh-shühedâ with the Fuzûlî's –the famous XVI. century Turkish poet- Hadîqatü's-sü'edâ and after this compare it was understood that Sherîfi has benefited from Fuzûlî's work at the degree of plagiarism. After all these, it was understood that Sherîfi's Shevâhidü'sh-shühedâ has no much value of the originalty.

**Key Words:** Sherîfi who from Egirdir, Shevâhidü'sh-shühedâ, maktel (elegy) genre.

### Giriş

Klâsik Türk edebiyatı biyografik kaynakları zengin bir literatüre sahip olmakla beraber, bu kaynakların özellikle fazlaca duyulmayan şairler hakkında içerdikleri bilgiler, bazı açılardan bugünkü araştırmacılar için doyurucu olmaktan uzaktır. Bunlardan biri, bahis konusu edilen şairlerin eserleri hakkındaki bilgi yoksunluğu/eksikliğidir. Bu bağlamda XVI. yüzyıl biyografik kaynaklarına baktığımızda, Latîfî, Âşık Çelebi ve Gelibolulu Âlî tezkirelerinde ele alınan şairlerin eserleri hakkında bilgi verme duyarlılığı görülmekle beraber, bu duyarlılığın tezkirelere alınan tüm şairleri kapsadığını söylemek güçtür. Bu duruma örnek olarak gösterilebilecek bir şair de Eğirdirli Şerîfî Mehmed Efendi'dir. Özel bir madde olarak sadece Kınalızâde ve onun telhisi mahiyetindeki Beyânî tezkirelerinde yer alan Şerîfî hakkında; doğum yeri, mensup olduğu aile ve ölümü gibi konularda bilgi verilmesine karşın eserleri hakkında herhangi bir bilgi kaydedilmemiştir. Fatih Üniversitesi Şefik Can yazmaları arasında bulunan Hilye'sinin eksik bir nüshasından hareketle araştırmaya başladığımız Şerîfî Mehmed hakkındaki incelemelerimizi yoğunlaştırdıktan sonra onun bir divanına da ulaştık. Söz konusu iki eseri çerçevesinde 2006 yılında nihayetlendirdiğimiz Y.Lisans tezinden sonra, tezimizde kendisine aidiyetini şüpheli bulduğumuz *Fetihnâme-i Kıbrıs* isimli bir eserini de diğer eserleriyle karşılaştırarak ona ait olduğunu tespit edip bunu bir makale ile ilim âlemine duyurduk.<sup>1</sup> Ancak yukarıda bahsettiğimiz

<sup>1</sup>( Yazar: 2007b)

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

sebeplerden ve şüphesiz yetersiz araştırmalarımızdan dolayı 2001 yılında bir matbaada basılan ve birçok kütüphanede bulunmayan bir çalışmayı gözden kaçırdık. Bu çalışma, Zühal Kültürel'in "Şerîfî, Yûsuf u Zelîha [Metin-Sözlük-Tıpkıbasım]" başlığıyla neşredilen çalışmadır. Bu çalışmayı inceledikten sonra, söz konusu eserin - Kültürel'in kimliğini tespit edemediği- Şerîfî Mehmed tarafından yazıldığını tespit ettik. Son olarak Bursalı Mehmed Tâhir'in, Şehnâme'nin manzum tercümesini yapan Diyarbakırlı Şerîfî hakkında verdiği bir bilgiden yola çıkarak Şerîfî Mehmed'in Şevâhidü'ş-şühedâ isimli başka bir eserini daha tespit etmiş bulunmaktayız. Bu çalışmamızda Fuzûlî'nin Hadîkatü's-sü'edâ'sı ile neredeyse bu eserin kopyası olan Şerîfî Mehmed'in henüz tespit etmiş olduğumuz Şevâhidü'ş-şühedâ isimli eseri, karşılaştırılarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

### 1. Şerîfî'nin Kısa Hayatı<sup>2</sup>

Şerîfî Mehmed; beşinci batından atası olan Şeyhülislam Berdâî (XV. yy)'nin önderliğinde, 14. asrın ikinci yarısında Anadolu'ya gelip Eğirdir'in Yazla mahallesine yerleşip buradaki Zeyniye<sup>3</sup> tarikatını oluşturan ve ehl-i beytten olan bir aileye mensuptur. Pîrî Halîfe (ö. 1450 civarı) ve Şeyh Mehmed Çelebi (Muhyiddîn Dolu) [ö. 1493]<sup>4</sup> gibi bu tarikata şeyhlik yapan âlimlerin yanında babası Şeyh Burhaneddin (ö. 1563) de adı geçen tarikatın şeyhliğini yapmış biri olup bir ara Kanuni'nin veziri Rüstem Paşa'nın imamı olarak Küçük Ayasofya camiinde görev yapmıştır. (Yazar, 2007b: 178-83)

Şerîfî Mehmed'in doğum tarihi kesin olmamakla beraber, Nev'î-zâde Atâyî onun 1542 tarihinde Abdülcebbâr el-Acemî'nin kızıyla evlendiğini söylemektedir. (Nev'î-zâde, 1989: 14-15) Şairin 20 yaşına yakın evlendiğini varsayarsak onun 1520 civarında doğmuş olması gerekir. Anadolu ve Rumeli'nin bazı kasabalarında müderris ve kadı olarak çalıştıktan sonra III. Murad saltanatının sonlarında vefat etmiştir. (Yazar, 2007b: 185) Onun ölüm tarihi de net olarak bilinmemekle beraber, 1586 tarihinde kaleme alınan Kınalızâde Tezkiresinde kendisinden merhum olarak bahsedilmesi (Kınalızâde Hasan Çelebi, 1997: 172) ve Yûsuf u Züleyhâ mesnevisini de 1578

<sup>2</sup> Şerîfî Mehmed hakkında daha evvel yaptığımız çalışmalarda (Yazar:2007b; Yazar:2007c) onun hayatı hakkında tafsilatlı bilgi verilmişti. Burada bu bilgilerin hepsine yer verilmeyip Şerîfî'nin daha muhtasar bir hayat hikâyesi verilecektir.

<sup>3</sup> Bu tarikat hakkında tafsilatlı bilgi için bkz. (Öngören: 2003)

<sup>4</sup> Türk tasavvuf edebiyatında "Muhyiddîn Dolu (Tolı)" olarak bilinen Şeyh Mehmed Çelebi; Hızırnâme diye bilinen eseri ile tanınmış olup bu eser üzerinde şu ana kadar birkaç çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar için bkz. (Bulut: 2003; Karaduman:2004; Alay: 2005; Bardakçıoğlu:2008)

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

tarihinde yazmasından (Kültürel, 2001:V) hareketle ölüm tarihinin en azından 1578 ile 1586 tarihleri arasında olduğu söylenebilir.

Ahmed ve Mahmûd adlı iki kardeşi olan Şerîfi'nin; Osmanlı devletinde müderrislik, kazaskerlik ve nakibüleşraflık gibi görevlerde bulunan ve yine kendisi gibi Şerîfi mahlasını kullanarak şiirler yazan Şerîf Mehmed (Şerîfi-zâde) (ö.1631)<sup>5</sup> adındaki bir oğlu ile kardeşi Seyyid Mahmûd'un oğlu olan Şeyhî Mehmed<sup>6</sup> adındaki bir yeğeni de vardır.

## 2. Şerîfi Mehmed'in Şu Ana Kadar Tespit Edilebilen Eserleri

Yukarıda da değinildiği gibi, kendisinden bahseden kaynaklar Şerîfi'nin eserleri hakkında hiçbir bir bilgi vermedikleri için Şerîfi'nin kaç eser yazdığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak yaptığımız çalışmalar neticesinde kendisine ait olduğunu tespit ettiğimiz beş eseri günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Onun eserleri kronolojik sırasına göre şu şekildedir.

### 2.1. Hilye-i Şerife

Biri eksik iki nüshasına (Süleymaniye Kütüphanesi, Murad Buhârî 330; Fatih Üniversitesi Kütüphanesi, Şefik Can Nadir Eserler Bölümü) ulaşılabilen hilye –şu ana kadar yapılan çalışmalara göre- Türk edebiyatında ilk manzum hilye olma özelliğini taşımaktadır. Şerîfi'nin, Kanûnî'nin oğlu Şehzâde Bâyezid (1526-1562)e sunduğu bu eseri, en azından 1562'den evvel yazdığı anlaşılmaktadır. Şerîfi ile Şehzâde Bâyezid arasındaki ilişkiyi ise, 1557'de şehzadenin hocalığını yapan Şerîfi'nin kayınpederi Abdülcebbar Efendi'nin sağladığı anlaşılmaktadır. (Yazar, 2007b: 186)

### 2.2. Fetihnâme-i Kıbrıs

Şerîfi'nin 978/1570-71'de yazdığı bu eser, Kıbrıs'ın II. Selîm tarafından 1571 tarihindeki fethini ele alan, edebî değeri yüksek olan manzum-mensur karışık bir eserdir. 28 küçük varaktan oluşup

<sup>5</sup> Şerîf Mehmed Efendi önemli bir devlet adamı olduğu gibi tespit ettiğimize göre muhtelif konularda 6 tane kitap yazacak derecede âlimlik ve şairlik vasfı da olan bir kişidir. Hayatı ve eserleri hakkında tarafımızdan hazırlanan bir çalışma, "Bir Kuran Şairi: Şerîf Mehmed Efendi (Şerîfi); Hayatı, Eserleri Ve Kendisine Atfedilen Divan'ının Tanıtımı" başlığıyla neşredilmeyi beklemektedir.

<sup>6</sup> Allâme Şeyhî olarak bilinen Mehmed Efendi, müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunduğu gibi bir ara nakibüleşraf da olmuştur. Fıkıh konusunda yazdığı 3 eserinin yanında mürettep bir divanı da bugün elimizdedir. Hayatı ve divanı hakkında daha tafsilatlı bilgi için bkz. (Parlak, 2006; Yazar: 2007a; Nar: 2007)

sayfaları 9 satırdan oluşmaktadır. Eser, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 3851 numarada bulunmaktadır.

Bu eser, önce iki tarihçi (Özcan: 1973; Gül:1974) daha sonra ise birer edebiyatçı olan Numan Külekçi ve Turgut Karabey (Külekçi-Karabay: 1995) tarafından neşredilmekle beraber şairin kimliği tespit edilememiştir. Tarafımızdan yapılan bir çalışma ile eserin Şerîfi Mehmed'e ait olduğu ilim âlemine duyurulmuştur. (Yazar: 2007b)

### 2.3. Divan

Bir nüshasına ulaşılabilen Şerîfi'nin divanı, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Eserler Bölümünde T.696 no'da kayıtlıdır. 78 varaktan oluşan divan harf sırasına göre mürettep olmakla beraber nazım biçimlerine göre mürettep değildir. Divanda, 7 varaklık uzunca bir dîbâceden sonra her harften bir kaside ve gazeller yer almıştır. Divanın sonunda ise tamamlanmadığı anlaşılan mensur bir hâtime bölümü vardır. Divanda 29 kaside ve 304 gazel bulunmaktadır. Bunların dışında başka nazım biçimi divanda yer almamaktadır. Divandaki kasidelerin tümü III. Murad'a yazılmıştır.<sup>7</sup> (Yazar, 2007b: 185)

### 2.4. Yûsuf u Zelîha Mesnevisi.

Zühal Kültürel'in neşrettiği Şerîfi'nin bu eserinin nüshası Londra British Library OR. 6240 numarada bulunmaktadır. Kültürel'in verdiği bilgilere göre, 1578'de yazılan eser 38 varak olup 1172 beyit ihtiva etmektedir. Her varağında 17 beyit ihtiva eden eser, aruzun “mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün” kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevi, bir münacatla başlayıp, Hz. Peygamber, dört halife ve padişah (III. Murâd)â övgü beyitleriyle devam eder. “Ser-nâme-i Dâstân-ı Yûsuf” başlığıyla da asıl hikâyeye girilir. (Kültürel, 2001:V-VI)<sup>8</sup>

<sup>7</sup> Divanın metni ve incelemesi için bkz. (Yazar: 2006)

<sup>8</sup> Kültürel Yûsuf u Züleyhâ'sını neşrettiği Şerîfi'nin kimliğini tespit edemediğini şu cümle ile açıklamaktadır:

“Eserin Şerîfi adlı bir kişi tarafından nazmedildiğini bilmekteyiz. Fakat yaptığımız çalışmalar sırasında Şerîfi'nin hayatı hakkında bir bilgi edinemedik.” (Kültürel, 2001:V)

Ancak eserin yazıldığı dönemde böyle bir eseri yazabilecek en uygun Şerîfi mahlaslı şair olması; diğer iki eserinde (Divan ve bu makalede tanıtılacak Şevâhidü'ş-şühedâ) olduğu gibi bu eserini de III. Murâd'a sunması veya onun için yazması gibi metindışı ve metindeki üslubun Şerîfi'nin diğer eserleriyle benzerlik arz etmesi gibi metiniçi sebeplerden ötürü eserin büyük bir ihtimalle Eğirdirli Şerîfi Mehmed tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır.

## **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

### 2.5. Şevâhidü's-şühedâ.

Bu eser hakkında makalemizin ilerleyen bölümlerinde tafsilatlı bilgi verilecektir.

### 3. Maktel Türüne Kısa Bir Bakış

Müslüman milletlerin kültürlerinde, hassaten edebiyatlarında farklı şekillerde tezahür eden Kerbela olayı, İslam tarihindeki en talihsiz hadiselerden biridir. Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra hilafet makamına geçen Hz. Ali; kendisinden Hz. Osman'ın intikamını isteyen birtakım zümrelerle halifeliğini tanımayan Şam valisi Muaviye b. Ebu Süfyân ile mücadele etmek zorunda kalmış ve bunun neticesinde Cemel ve Sıffin savaşları gibi birçok müslümanın şehit olduğu iki olay meydana gelmiştir. Ancak karışıklıklar bununla da kalmamış hakem olayından sonra, Hz. Ali'nin İbni Mülcem tarafından şehit edilmesiyle birlikte daha da büyümüştür. Beşinci halife olarak ilan edilen Hz. Hasan, Muaviye'nin büyük bir ordu ile Kûfe'ye yürümesi neticesinde halifelikten vazgeçmişse de zehirlenmekten kurtulamamıştır. Muaviye belli bir süre memleket içinde birliği sağladıysa da hayatının sonuna doğru oğlu Yezîd'i halife ilan etmesi yeni huzursuzlukların özellikle de etkisi asırlarca silinmeyecek acı bir olayın doğmasına sebep oldu. (Güngör, 1987: XVI-XVII)

Nitekim Yezîd saltanatın başına geçip, Hz. Hüseyin'den kendisine biat etmesini isteyince, Hz. Hüseyin onun fasıklığını ileri sürerek ona biat etmeyi reddedip Mekke'ye gitti. Hz. Hüseyin'in Yezîd'in halifeliğini kabul etmediğini duyan Kufeliler toplanıp Hz. Hüseyin'e mektuplar yazıp onu Kufe'ye davet ettiler. Hz. Hüseyin önce amcazadesi olan Müslim b. Âkil'i Kufe'ye gönderip durumu öğrenmesini istedi. Müslim Kufe'ye gidip Hz. Hüseyin namına 12000 veya 18000 kişinin biatını kabul edip bu durumu Hz. Hüseyin'e bildirdi. Hz. Hüseyin bu haber üzerine, Kufe'ye gitmesinin tehlikeli olabileceği yönündeki uyarıları dikkate almayıp yakınları ve ailesi ile birlikte Kufe'ye doğru hareket etti. (Fığlalı, 1998: 18/519)

Diğer tarafta Yezîd ise Kufe valisini azl edip yerine Ubeydullah b. Ziyâd'ı tayin eder. Ubeydullah Müslim'in Kufe'de olduğunu anlar ve onu şehid ettirir. Hz. Hüseyin bu durumu yolda iken haber almasına karşın Müslim'in intikam almak isteyen yakınlarından dolayı yolculuğuna devam eder. Yolculuğuna devam eden Hz. Hüseyin, İbn Ziyâd tarafından gönderilen askeri kuvvet ile karşılaşınca yönünü değiştirmek zorunda kalır. Kerbelâ'da konaklayan Hz. Hüseyin ve taraftarları günlerce aç ve susuz kaldıktan sonra 10 Muharrem 61 hicri tarihinde İbni Ziyâd'ın gönderdiği çok sayıdaki askerlerle savaşımaya başlar. Bizzat savaşa katılan Hz. Hüseyin

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

Şimr'in bir grup askerle yaptığı hücumda aldığı kılıç darbelerinden yaralanıp yere düşer. Daha sonra Sinan b. Enes al-Nihâî tarafından başı kesilerek şehit edilen Hz. Hüseyin başı ve sağ kalan aile üyeleri Şam'a götürülür. Bedeni ise Kerbelâ toprağında gömülür. (Fığlalı, 1998: 18/519-20)

Kerbelâ hadisesi, meydana geldiği asırdan itibaren geniş halk kütleleri üzerinde etkili olmuştur. Hz. Hüseyin'in şehit edildiği tarihin yıl dönümlerinde çeşitli matem merasimleri düzenlendiği gibi bu olay etrafında zengin bir edebiyat oluşturuldu. Hz. Hüseyin'in şehadetinden sonra, özellikle ehl-i beyt taraftarı şairler, bu olaydan duydukları üzüntüleri ifade eden mersiye yazdılar. Daha sonraki asırlarda, önceleri tarihî-edebî sonraları edebî mahiyette, olayın oluşunu hikâye eden ve genellikle "maktel" adıyla anılan eserler kaleme alındı. (Güngör, 1987: XX-XXII)

Arap edebiyatında bu konu üzerinde yazılan ilk eser olarak Câbir el-Cu'fî (ö.128/746)'nin Maktelü'l-Hüseyin adlı eseri zikrediliyorsa da söz konusu eser henüz ele geçmemiştir. Günümüze ulaşan ilk metin ise, daha sonra yazılan makteller için hem muhteva hem de şekil bakımından kaynaklık eden Ebu Mihnef Lût b. Yahya (ö.157/774) 'in Maktelü'l-Hüseyin'idir. Abbasiler döneminde ise, Hişâm b. Muhammed el-Kelbî, Vâkıdî, Nasr b. Müzâhim, Hüseyin b. Yahya el-Kummî Muhammed b. Zekerriyya b. Dînâr el-Gallâbî gibi müellifler Ebû Mihnef'in makteline benzer şekilde makteller yazmışlardır. Arap dilinde, yukarıdaki eserlerin dışında, Ebû'l-ferec İsfahânî (ö. 356/967)'nin Makâtülü't-tâlibîn; Ebû İshak İsfereyînî (ö. 418/1027)'nin Nûru'l-ayn fî meşhedü'l-Hüseyin gibi başka eserler de yazılmıştır. (Güngör, 1987: XXII-XXV; Güngör, 2003: 27/456)

İlk olarak Araplar tarafından işlenen Kerbelâ olayı; şîh Büveyhiler devrinde Muharrem ayının resmî matem ayı kabul edilmesiyle daha fazla önem kazanmış olup bu konu etrafında oluşturulan maktellere ilgi artmıştır. Bu anlamda kaynaklara göre, Fars edebiyatında ilk maktel olarak Hüseyin Vâ'iz Kâşifî'nin (ö. 910/1505)'nin Ravzatu's-şühedâ adlı birçok şerh ve tercümesi yapılan ve Türk edebiyatındaki makteller üzerinde de etkili olan eseri zikredilmektedir. Fars maktel edebiyatı uzun süre bu eserin gölgesinde kaldıktan sonra Kaçarlar dönemiyle birlikte bu sahada Belâ vü İbtîlâ, Envâr-ı Hüseyinî, Mâtemgede, Dâstân-ı Gam, Esrârü's-şehâde gibi birçok eser yazılmıştır. (Güngör, 1987: XXV-XXVI; Güngör, 2003: 27/456)

Genel olarak dinî-tasavvufî Türk edebiyatında, özellikle de Alevîlik-Bektaşîlik gibi zümre edebiyatlarıyla divan, halk ve âşık edebiyatında Kerbelâ olayıyla ilgili olarak müstakil eserler, mersiye

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

ve manzumeler telif edilmiş, ayrıca başta divan şairleri olmak üzere konuya eğilen sanatkarların, halk âşıklarının his ve hayal dünyalarının ortaya konmasında Kerbelâ adı önemli bir mazmuna dönüşmüştür. (İsen, 2004: 29/219; Uzun, 2002: 25/274) Şerifi'nin eserini yazdığı XVI. yüzyılın sonuna kadar aşağıdaki makteller yazılmıştır<sup>9</sup>:

**Kastamonulu Şâzî (ö. 1362'den sonra), *Dâsitân-ı Maktel-i Hüseyin*.<sup>10</sup>**

Hayatı hakkında fazla bilgiye sahip olamadığımız Şâzî'nin Kastamonulu olup eserini de İsfendiyar oğulları beylerinden Celâlüddîn Şâb Bâyezîd (ö. 1385)'e sunmuştur. Eserini mesnevi nazım biçiminde aruzun “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” vezniyle yazmakla birlikte meclisler arasında gazel ve kaside nazım biçimindeki şiirler de yer almaktadır. Nurcan Güder'in hazırladığı metne göre 3034 beyitten oluşan mesnevinin destansı özelliği ön planda olup nazım tekniği bakımından zayıftır. Sade bir Türkçe ile yazılan eserde derin bir duygu yoğunluğu hissedilmektedir. (Güder, 1997: XX-XXVI).

Kastamonulu Şâzî'nin kaynak olarak Ebû Mihnef'in eserini kullandığı şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

İbn-i Mihnef Lutoğlı söyledi /Yezd-i Yahyâdan rivâyet eyledi

Ol dahi râvî rivâyet eyleyen /Sa'd-ı Vakkâs oğlıdur dir söyleyen (Güder, 1997: 151)

Şâzî, olayın hikâye edilmesinde Ebû Mihnef'ten yararlanmakla birlikte ondan birebir alıntı yapmamıştır. Dolayısıyla onun eserinin tam bir tercümeden ziyade, telif-terceme kategorisine dahil etmek daha doğru olacaktır.

Şâzî'nin maktelinin Türkiye ve Türkiye dışındaki yazma kütüphanelerinde tespit edilebilen birçok nüshasının yanında; şairi

<sup>9</sup> Kerbelâ olayının Türk edebiyatındaki işlenişini üzerine ilk derli toplu çalışma Abdülkadir Karahan (Karahan: 1938) tarafından yapıldıktan sonra onun öğrencisi Şeyma Güngör de Fuzûlî'nin Hadîkatü's-sü'edâ'sını neşrettiği çalışmada bu konu üzerinde durdu. Diğer maktel metinleriyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda ise genellikle bu ilk iki kaynaktaki bilgilerin kullanılmasıyla yetinildi ve yetinilmeye devam edilmektedir. Ancak söz konusu iki değerli çalışmadan sonra, Kerbelâ olayının Türk edebiyatındaki yansımalarını tekrar ele almayı gerektirecek yeni müstakil eserler çıktı ve çıkmaya devam etmektedir. Gerek yeni tespit edilen bu müstakil metinlerin gerekse de müstakil eserlerin dışında Kerbelâ olayını işleyen farklı nazım biçimindeki şiirlerin derlenip incelenmesini ele alacak toplu bir bilimsel çalışmanın bu alandaki çalışmaların boşluklarını dolduracağı muhakkaktır.

<sup>10</sup>Bkz. (Güder: 2003)

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*



tespit edilemeyen veya müstensihinin müellif olarak kaydedildiği başka nüshaları da bulunmaktadır.<sup>11</sup>

**Lâmi'î Çelebi, - Mahmud b. Osman b. Ali Bursevî- (ö. 1531),  
Maktel-i Âl-i Resûl.<sup>12</sup>**

İran edebiyatından yaptığı tercümelemlerle meşhur olan Lâmi'î'nin makteli, tamamı manzum olarak, mesnevi nazım biçiminde aruzun “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbıyla yazılmış olup yaklaşık olarak 1000 beyitten oluşmaktadır. (Boğalı, 1971: 1) Lâmi'î'nin eserini, Molla Arab namındaki bir vaizin “Maktel-i Hüseyin okumak küfürdür” şeklindeki görüşünün doğru olmadığını kanıtlamak üzere kaleme aldığı kaynaklarda zikredilmektedir. (Kut, 2005: 148)

Lâmi'î eserinin kaynağı noktasında, “Böyle kılmışdur rivâyet Vâkıdî / ol belâgat dürleriniñ nâkidi” şeklindeki mısrayla Vâkıdî'nin adından bahsetmekteyse de, İbrahim Boğalı'nın yaptığı karşılaştırmaya göre, Lâmi'î'nin büyük oranda Molla Câmi'nin Şevâhidü'n-nübüvve'sini kendisine örnek aldığı anlaşılmaktadır. Hatta Boğalı, Lâmi'î'nin Şevâhidü'n-nübüvve'deki Hz. Hüseyin bahsini olduğu gibi nazma çektiğini ifade etmektedir. (Boğalı, 1971: 5-10)

**Yahya b. Bahşî (ö. 1499'dan sonra), Maktel-i Hüseyin.**

Bursalı Mehmed Tâhir'in ismini kaydettiği bu eserin son dönemlere kadar nüshası tespit edilememiştir. Şeyma Güngör, eserin bir nüshasının Ankara DTCF kütüphanesinde yer alan Muzaffer Ozak kitapları arasında 1/248 numarada bulunduğunu bildirmektedir. Güngör'ün bu eserden hareketle verdiği bilgilere göre, eser 905/1499-500 tarihinde yazılmıştır. 976 beyitten müteşekkil olan eser, Güngör'ün ifadesine göre sade bir dil ile diğer makteller gibi meclislerde okunmak üzere kaleme alınmıştır. (Güngör, 1987: XXVII)

<sup>11</sup> Bu anlamda, sonunda “kâtibinüñ Kemterîdür maḥlaş / Yâ ilâhî İbrâhîmdür bir ‘âşî” beyti bulunan bazı nüshaların müellifi olarak İbrahim Kemterî kaydı konulmuştur. Görebildiğimiz bu yanlış nüshalar şunlardır:

Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi 17179; Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Yz B 432; Yz A 7944; Yz A 8389; Yz A 8425.

Yine Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Yz A 3040 numarada bulunan nüsha da hatalı olarak Za'îfi adına kaydedilmiştir.

Aşağıdaki nüshalarda ise Şâzî'nin adı tespit edilememiştir:

Manisa İl Halk Kütüphanesi 2702/2; Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi 2976/1; Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Yz A 9336.

<sup>12</sup> Bkz. (Boğalı: 1971; Arslan: 2001)

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

**Hacı Nûreddîn Efendi (ö. 1530-31'den sonra), Maktel-i Hüseyin.**

Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Nûreddîn Efendi'nin makteli, 940/1530-31 tarihinde yazılmıştır. 10 bölümden oluşan eser, tamamı manzum olarak, mesnevi nazım biçiminde aruzun “mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün” kalıbıyla yazılmıştır. (Karahan, 1938: 29; aktaran Güngör, 1987: XXVIII)

Sade bir Türkçe fakat zayıf bir nazım tekniği ile yazıldığı halde, kahramanlık ifade eden mısraları ile çok sevilmiş ve birçok defa basılmıştır. (Karahan, 1938:29; aktaran Güngör, 1987: XXVIII)

**Fuzûlî (ö.1550), Hadîkatü's-Süedâ.**

Türk edebiyatındaki en önemli maktellerden biri olan Fuzûlî'nin Hadîkatü's-sü'edâ'sı, Kânûnî'nin paşalarından Mehmed Paşa'ya sunulmuştur. Yazılış tarihi belli olmayan eser, manzumensur olarak yazılmıştır. Eserde 16 Arapça, 5235 Türkçe olmak üzere 541 parça manzume vardır. (Güngör, 1987: XXX-XXXII)

Fuzûlî Hz. Hüseyin'in şehadet olayını hikaye ederken; kendisinden önce bu olay etrafından Arapça ve Farsça birçok eserin yazıldığını söyledikten sonra, Kâşifi'nin Ravzatü's-şühedâ'sının kaynak aldığını şu ifadelerle bildirmektedir:

“... aşl-ı te'lîfde Ravdatü's-şühedâya iktidâ kılp sâ'yir kütübdde olan nikat-ı ğarîbleri mümkün oldukça aña ilâve kılam...” (Güngör, 1987: 18)

Şeyma Güngör iki eser arasında yaptığı karşılaştırmadan sonra şu hükme varmaktadır:

“Fuzûlî konunun hemen tamamını Hüseyin Vâ'iz Kâşifi'den almıştır; fakat Ravzatü's-şühedâ'yi Türkçeye aktarırken esere tam bağlı kalmamış, konuyu takip etmekle beraber bazı kısımları hülasa etmiş, ilaveler yapmış bazı epizotları da eserine almamıştır.” (Güngör, 1987: XXXIX)

**Âşık b. Ali Natta'î –Âşık Çelebi- (ö. 1572), Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ.**

Âşık Çelebi'nin bu eseri de Hüseyin Vâ'iz-i Kâşifi'nin Ravzatü's-şühedâ isimli Farsça eserinin birtakım ilavelerle yapılan tercümesidir. Latîfi'nin eserin varlığından bahsetmesi, onun 953/1546-47'den evvel yazıldığını göstermektedir. Eser günümüze ulaşmış olup Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde 2 nüshası bulunmaktadır. (Güngör, 1987: XXVIII; Kılıç, 1994: I/XXVIII)

**Turkish Studies**

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009

**Câmî-i Rûmî –Mısırî- (ö. 1595'ten sonra), Sa'âdetnâme (Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ).**

Molla Câmî ile karıştırılmaması için “Rûmî”, uzun süre Mısır'da yaşadığı için de “Mısırî” lakaplarıyla bilinen Câmî'nin makteli, Sa'âdetnâme olarak isimlendirilmiş olup Hüseyin Vâ'iz-i Kâşifî'nin Ravzatü's-şühedâ isimli Farsça eserinin tercümesidir. Kaynak metne bağlı kalınarak 10 bölüme ayrılan eserin başı ve sonunda Kânûnî'yi öven parçalara yer verilmiştir. Kütüphanelerde birçok yazması bulunan eserin bazı bilimsel çalışma ve kütüphane kataloglarında hatalı olarak Hasanzâde Câmî'ye atfedildiği görülmektedir. (Uzun, 1993: 7/102-03)

**1. Şerîfî'nin Şevâhidü's-Şühedâ'sı**

Şerîfî'nin Şevâhidü's-şühedâ'sı<sup>13</sup>, Bursalı Mehmed Tâhir'in şehnameyi manzum olarak çeviren Diyarbakırlı Şerîfî (ö. 1516) maddesinde verdiği aşağıdaki bilgilerden hareketle tespit edilmiştir:

“Bir de târîhi 986 (1577-78) olan Şevâhidü's-Şühedâ ismindeki Türkçe eserin müellifi de Şerîfî mahlaslı bir zât ise de Şerîfî-i Âmidî olmasına târîh müsâid olmadığı gibi eserinde yazdığı ‘Seyyid Ahmed Şerîfî el-Ma'rûf bi-kâdı Şerîf ibn es-seyyid Ahmed’ künyesi de başka bir zât olduğunu bildirmektedir. Eser-i mezkûr iki kısım üzere müretteb olup kısım-ı evvel mesâib-i enbiyâ kısım-ı sâni belâyâ-yı ehl-i beytdür ki Fuzûlî'nin Hadîkatu's-Süedâ'sı vâdîsindedir. Nihâyetinde Sultân Murâd-ı sâlis ile musâhibi Şemsî Paşa'yı zikr ediyor.” (Bursalı Mehmed Tahir, 2000: II/257)

Şerîfî'nin tek nüshasına ulaşabildiğimiz Şevâhidü's-şühedâ'sı<sup>14</sup>, Sadberk Hanım Müzesi'nde yer alan Hüseyin Kocabaş yazmaları arasında, 167 numarada bulunmaktadır.

**1.1. Nüshanın tavsifi**

225x180-205x125 ölçülerinde, 110 yaprak tutan bu nüshanın her bir yaprağında 17 satır bulunmaktadır.

Başı:

حمد اول ملك و منعم و شكر اول مالك و منتقم اولسون كيم صبر و صلوات ايله  
مستعين اولانلره كتابيله واجب التكرم

Sonu:

<sup>13</sup> Bundan sonra ŞŞ. olarak kısaltılacaktır.

<sup>14</sup> Bursalı Mehmed Tahir söz konusu eserden bahsettiği bölümde eserin Hüseyin Kocabaş kitapları arasında olduğunu da söylemektedir.

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

عدل	و	دادنده	آنیک	اولمادوغی	ایچون	آشیان
قلدی	تاریخین	آنیک	خونکار	عادل	اول	الاه
خصوصا	جد	عالیه	سلطان	سلیمان	خان	مغفور له
یا	الهی	اوماروز	اولا	دعامز	قبول	
فلك الفضل و لطف و كامل و قبول						

## İstinsah kaydı:

بو كتاب مستطاب قلم خيريله نسخه سندن اربع و اربعين و مائة و الف سنیده فی ربع الآخرنده جزاير قرینده تحرير اولونمشدير. اوقیوب و یاخود استماع ایدن عاشقان خاندان امت محمد دن دعا خیر ايله یاد بو فقیر الحقیر قلیل البضاعة و التقصیر حسین الذهنی بن الحاج ابراهم.

Cilt: Mukavva zemin üstü, şemseli, salbekli, miklepli kahverengi ince deri cilt. Salbek ve şemsenin zemini vişneçürüğü renginde olup hatâyî motifleri havidir.

Tezhip: Başlıklar, alıntılanan ayet, hadis ve diğer Arapça ibareler turuncuya çalan bir mürekkeple yazılmıştır.

Kâğıt: Krem rengi, kalın, aharlı kâğıt.

Hat: Rik'a

Müstensih: Hüseyin Zihnî b. El-Hâc İbrâhîm.

İstinsah tarihi: Rebûlâhir 1144 / Ekim 1731.

İstinsah Yeri: Cezâyir yakınları.

ŞŞ'nin eldeki tek nüshasının istinsahı çok kötü olup genellikle eserin doğru bir şekilde okunmasını engelleyen hatalı yazımlarla doludur. Eserin istinsah edilmesinde o kadar fazla hata vardır ki bunu müstensihin dikkatsizlik veya cahilliğine bağlamak zor görünmekle birlikte bunun mantıklı bir sebebini bulamadığımızı da söylemek gerekir.

## 1.2. Eserler İlgili Genel Bilgiler:

Şerîfi'nin ŞŞ'sinin tam ismi “Şevâhidü's-şühedâ fî mekâyidi'l-a'dâ” olup, manzum-mensur bir şekilde kaleme alınmıştır. Eserin yazılış tarihi verilmemekle birlikte, eserin sonunda kendisi için yer alan bir övgü bölümünden, III. Murâd için yazıldığı anlaşılmaktadır.

## 1.3. Eserin Şerîfi'ye Aidiyeti:

ŞŞ'nin Eğirdirli Şerîfi Mehmed tarafından yazıldığı, evvela eserde müellifin kimliği ile ilgili verilen bilgilerin onun yukarıda hayatı hakkında verilen bilgilerle örtüşmesinden anlaşılmaktadır:

**Turkish Studies**

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009

“...derdmendân-ı hânedân olablarıñ za‘îfi beyne’l-kuzât ‘Kağı Şerîf’ demekle ma‘rûf, mağlaş[ı] Şerîf[ı] olan Seyyid Ahmed<sup>15</sup> b. Seyyid Muğammed...” (Şerîfî, ist. 1144 / 1731: 2b)

Şerîfî, yazdığı üç manzum eserinde (Hilye, Divan, Yûsuf u Züleyhâ) kendisini sadece “Şerîfî” mahlasıyla tanıtırken bir diğere manzum-mensur eseri olan Fetihnâme-i Kıbrıs’ta da kendisini yukarıdaki ifadelerle benzer şekilde tanıtmaktadır:

“...‘arz-ı hâl-i bende-i dâ‘î-efgende oldur ki hâlâ yevmî yüz otuz aqçe ile Menzile kazâsından ma‘zûl ve evlâd-ı Resûl dâ‘îñüz merhûm u mağfürun leh Sulţân Süleymân –‘aleyhi’r-rahmetü ve’l-ğufrân- dâmâdı ve aşdağ-ı ‘ibâdı merhûm Rüstem Paşa **یسر الله في الجنة ما يشاء** bendeñizüñ imâmı merhûm **Seyyid Muğammed du‘â-güyuñuzuñ oğlı** bende-i güzîn sâbıkâ şeref-i selâtin-i ‘izâm ve hâliyâ peder-i pâdişâh-ı İslâm olan hazret-i ‘âlî-rütbetüñ evâmir-i celiletü’l-iğtidâr u aḥkâm-ı cemiletü’l-âşârları ile **bir medrese ve yedi kazâda müderris ü kağı** olup...” (Şerîfî: 27a-b)

Şevâhidü’ş-şühedâ’nın telif tarihi belli olmamakla birlikte eserin sonunda III. Murâd’ın övgüsü yapıldığına göre eserin bu padişahın döneminde yazılmış olması gerekir. Nitekim Şerîfî *Yûsuf u Züleyhâ*’sıyla birlikte neredeyse tümünde padişahı methettiği kaside ve gazellerden oluşan *Divan*’ını da III. Murâd’a sunmuştur.

ŞŞ, Şerîfî’nin diğere eserleriyle mukayese edildiğinde şairin bazı bilgi ve manzumeleri aynen kullandığı görülmektedir ki bu durum ŞŞ’nin ona aidiyetini kesin olarak kanıtlamaktadır. Bunlardan biri, III. Murâd’ın methedildiği bölümde onun tahta çıkışı için yazılan tarih ibaresidir:

#### Divan’da

“... Hağ Murâd Hân ki vird-i târiḥi hünkâr-ı ‘âdil ( خونكار عادل)(5b) hurûfları düşdi. Cülûs-ı taḥt u baḥt u sa‘âdetleri istimâ‘ından sonra bu târiḥ nazm olındı. Kıt‘â:

Ḳuṭb-ı ervâḥa didi Sulţân Süleymân-ı sa‘îd

Mülk-i ‘Oşmânda kim olısar Selîm Hân’a ḥalef

Didi bir ‘âdil şehen-şâhdur Murâd’um dir idük

Virdi Hağ evlâduña inşâf u ‘adl ile şeref

<sup>15</sup> Şerîfî’nin adı kaynaklarda Mehmed olarak geçmesine karşın burada Ahmed olarak yer almasını eserin bütününe yayılan hatalı istinsaha bağlamak mümkündür.

#### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009

Oldı ol ‘ādil dilüñ خوانکار عادل tārîhi

Devr-i ‘adlinde ola emn ü emānda her taraf” (Yazar, 2006: 121-22)

### Şevâhidü’ş-şühedâ’da:

“Ol kân-ı inşâf [u] ‘ālî-evşâfuñ tārîhin müsemmasına muvâfîk ve zât-ı şerîfine hişâl-ı hüsne lâyıq sa‘âdetle cülüs-ı taht-ı baht-ı hünkârı olduğundan tārîhi”hünkâr-ı ‘ādil” (خوانکار عادل) olmasın delîl-i iclâl u iqbâl olduğundan muvâfîkdur.” (Şerîfi, ist. 1144/1731: 110b)

Şerîfi II. Selîm’in 1570-71 tarihinde Kıbrıs adasını fethetmesi üzerine manzum-mensur bir fetihnâme yazıp padişaha sunduğu gibi Şevâhidü’ş-şühedâ’da da bu olaydan şu şekilde bahis açar:

“... merhûm u mağfûrun leh hazret-i Selîm, mazhar-ı <sup>16</sup> “لا من اتى الله بقلب سليم” Kıbrıs gibi ‘azîm cezîre-i küffârı feth idüp ahâlî-i İslâm mekr-i küffâr[dan] emîn ü selîm oldı...” (Şerîfi, ist. 1144/1731: 110a)

ŞŞ’de yer alan bazı manzum parçaların Şerîfi’nin diğer eserlerinde de yer aldığı görülmektedir. Bunlardan biri de aşağıdaki beyittir:

Divan’da	Şevâhid’de
Bâl açup bâğ-ı vücûda eyledi pervâz gül	Bâl açup bâğ-ı vücûda eyledi pervâz gül
Âl ile bülbüllerine kılmağ için nâz gül (Yazar, 2006: 296)	Şâha-i şahrâda açıldı nice mümtâz gül (Şerîfi, ist. 1144/1731: 8b)

Yukarıda ileri sürülen kanıtlardan sonra ŞŞ’nin Eğirdirli Şerîfi Mehmed tarafından yazıldığı açıkça anlaşılmaktadır.

### 3.1. Eserin İçeriği:

Şerîfi; eserine Fuzûlî’nin HS’deki girişte kullandığı ayet ve hadisleri ondan farklı ve çok daha kısa bir kompozisyon şeklini verdiği hamdele ve salve bölümü ile başlar. Bu bölümden sonra “Bâ‘ iş-i inşâ’-ı kitâb-ı dürer-bâr bi-‘avnillâhi’l-meliki’l-vehhâb” başlığı altında eserinin yazılış öyküsü, eserine verdiği isim ve eserinin

<sup>16</sup> “Allah’a arınmış bir kalp ile gelen başka” (Şu’ara: 89)

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

bölmeleri hakkında kısaca bilgi vermektedir. Bu bilgilere göre, Şerîfî Türk diliyle Kerbelâ olayı hakkında bir eser yazmayı ve yazdığı takdirde buna hangi ismi vereceğini düşünürken hatiften bir ses, eserine “Şevâhidü’ş-şühedâ fî mekâyidi’l-a’-dâ” ismini vermesini öğütler.

Şerîfî eserini iki bölüme ayırdığını; ilk bölümde peygamberlerin başına gelen belaları (beliye-i enbiyâ), ikinci bölümde ise merkez-i evliyâ-yı şühedâyı işlediğini bildirdikten sonra eserine giriş yapmaktadır. Eserin bundan sonraki muhtevası HS’nin muhtevasıyla aynı olup, öncelikle Hz. Âdem’in cennetten kovulması ve Kâbil’in Hâbil’i öldürmesi gibi olaylara yer verir. Daha sonra sırasıyla Hz. Nûh, Hz. İbrâhîm, Hz. Ya’kûb-Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ, Hz. Eyyûb ve Hz. Yahyâ ile Hz. Zekeriyâ gibi peygamberlerin başına gelen belalar anlatılmaktadır.

Hz. Resûlün Kureyş’den çektiği belâlar başlığı altında; Hz. Peygamber’in kısa hayat hikâyesiyle beraber Hz. Ubeyde’nin Bedir’de, Hz. Hamza’nın Uhud’da ve Hz. Ca’fer’in de Mûte savaşlarında şehit edilmeleri anlatılmaktadır. Hz. Peygamber’in vefatı tafsilatlı bir şekilde anlatıldıktan sonra Hz. Fâtıma’nın vefatına geçilir. Bunlardan sonra Kerbelâ olayının zeminini teşkil eden olaylar silsilesinde yer alan Hz. Ali ve Hz. Hasan’ın şehadetleri anlatılıp Yezîd’in saltanatın başına geçmesiyle birlikte Hz. Hüseyin’in ona biat etmeyi reddedip Medîne’den Mekke’ye gitmesi hikâye edilmiştir. Müslim b. Âkil’in Kûfe’de şehit edilmesinden sonra Hz. Hüseyin’in bu olaydan habersiz olarak Mekke’den Kûfe’ye gitmesi ve nihayet Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’da şehit edilmesi anlatılmıştır.

Şerîfî eserinin sonunda ise “Azâmetlü ve Şevketlü Pâdişâhımızın Medhi Beyânındadır” başlığı altında III. Murâd’ın övgüsüne yer verir. Bu bölümde ayrıca Kânûnî Sultan Süleyman’ın Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’daki kabrine cârî sular getirttiğinden de bahseder.

### 3.2. Şerîfî’nin Şevâhidü’ş-Şühedâ’sı İle Fuzûlî’nin Hadîkatü’s-Sü’edâ’sının Karşılaştırılması

Yaşadığı dönemde Anadolu şairleri tarafından fazlaca tanınmayan Fuzûlî’nin Şerîfî tarafından iyi bilindiği onun divanına bakıldığında da anlaşılmaktadır. Şerîfî’nin, su kasidesine yazdığı naziresinde Fuzûlî’nin etkisinde kaldığı söz konusu kasidede yer alan şu iki beyitten de anlaşılmaktadır:

---

#### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

Fuzûlî	Şerîfî
<p>Ĥāk-i pāyine yetem dir ‘ōmrlerdür muttaşıl</p> <p>Başını daşdan daşa urup gezer āvāre su</p> <p>(Akyüz vd., 1990: 32)</p> <p>Ėam günü itme dil-i bīmārdan tīguñ dirīĖ</p> <p>Ĥayrdur virmek ĥarañu gicede bīmāre su</p> <p>(Akyüz vd., 1990: 31)</p>	<p>Rūy-ı yāre ‘āşık olmışdur meger kim kendüyi</p> <p>Yardan yara urup yüzler sürer kūhsāra şu</p> <p>Şerbet-i la‘l-i lebüñ umar řabībüm ĥasteler</p> <p>‘Ādet olmışdur virürler muştaşar bīmāra şu</p> <p>(Yazar, 2006: 328)</p>
<p>‘Aşĥ derdiyle ĥşem el çek ‘ilācumdan řabīb</p> <p>Ėılma dermān kim helākim zehri dermānuñdadır</p> <p>(Akyüz vd., 1990: 85)</p>	<p>Derdi <i>Kānūn-ı Şifā</i> ile bilinmez ‘āşikuñ</p> <p>Baña dermāndan ferāĖat ĥıl muşaşşal ey řabīb</p> <p>(Yazar, 2006: 151)</p>

Şerîfî'nin ŞŞ'si gerek şekil gerekse muhtevası bakımından incelendiğinde, Fuzûlî'nin HS'si ile büyük oranda aynı olduğu görülecektir. Bu bölümde bu iki eser önce şekil (yapı) daha sonra da muhtevaları bakımından karşılaştırılacaktır.

### 3.2.1. Şekil

ŞŞ ile HS yapı itibarıyla birbiriyle aynı olup her iki eser de manzum-mensur olarak karışık bir şekilde yazılmıştır. Her iki eserde de konunun hikâye edilişi mensur olarak verilmekteyse de bu mensur bölümler arasına birçok manzum parça serpiştirilmiştir. HS'de bu manzum parçaların sayısı 541 olup toplamda 1152 beyit tutarken (Güngör, 1987: XXXI) ŞŞ'deki manzum parçaların sayısı 250 olup toplamda 523 beyit tutmaktadır.

Şerîfî eserini iki bölüme ayırdığını; ilk bölümde peygamberlerin başına gelen belaları (beliye-i enbiyā), ikinci bölümde ise merkez-i evliyā-yı şühedāyı işlediğini söylerken; Fuzûlî'nin eseri bir mukaddime ve hâtime bölümü dışında 10 bölümden oluşmaktadır. (Güngör, 1987: XXXV) Ancak bölümlendirilmede bir farklılık varmış gibi görünse de HS'deki bütün konu başlıkları –yer aldıkları sıraya göre- ŞŞ'de de ya tamamıyla aynen veya küçük birtakım kelime farklılıklarıyla yer almaktadır.

## **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*



### 3.2.2. Muhteva

Şerîfî eserinde Fuzûlî'nin adını anmamakla birlikte, onun ŞŞ'si ile Fuzûlî'nin HS'si muhteva açısından karşılaştırıldığında; Şerîfî'nin özellikle mensur bölümlerde intihal<sup>17</sup> derecesinde HS'den yararlandığı görülmektedir. Her iki eser arasında baştan sona kadar yapılan bir mukayese neticesinde; Şerîfî'nin HS'yi önüne alıp mensur bölümlerini küçük değişikliklerle eserine aktardığı, bunu yaparken de HS'nin tüm bölümlerini almaktan ziyade onun bir özetini çıkarmaya çalıştığı gözlemlenmektedir. Nitekim HS'de müstakil bir eser uzunluğunda yer alan Hz. Yûsuf'un kıssası ŞŞ'de çok kısa olarak, ana hatların anlatımından ibarettir. Her iki eserin bütün metnini burada karşılaştırmak mümkün olmayacağından, birkaç örnek metni alıntılarla yukarıda bahsettiğimiz durumu somutlaştırmaya çalışalım.

Şerîfî'nin ŞŞ'si ile Fuzûlî'nin HS'si arasındaki benzerlikler daha mukaddime bölümlerinde başlamaktadır. Şerîfî; eserine Fuzûlî'nin HS'deki girişte kullandığı ayet ve hadisleri ondan farklı ve çok daha kısa bir kompozisyon şeklini verdiği hamdele ve salvele bölümü ile başlar. Bu bölümde kullanılan çoğu ayet ve hadis HS'nin mukaddimesinde yer almaktadır. Ancak neredeyse ŞŞ'nin tüm mensur bölümlerinde devam edecek birebir alıntılar bu mukaddime'den sonra gelmektedir.

Aşağıda karşılıklı olarak verilen metinler söz konusu eserlerin muhtelif bölümlerinden seçilmiş olup her iki eser arasındaki ilişkiyi göz önüne sermektedir:

<sup>17</sup> Günümüzdeki intihal ölçütleri ile geleneğin intihal anlayışı şüphesiz ki farklıdır. Bu noktada Mustafa Koç, Kınalızâde Âlî Çelebi'nin Ahlâk-ı Alâî'sinin neşrinde şu bilgileri vermektedir:

“Şark ahlak kültürü daima önceki metinleri sarmalayarak teşekkül etme sistemine sahiptir. Miras sürekli tasfiye edilir, ilavelerle tekmil edilir. Müşterek bir miras telakkisi, bu tür metinlerde müellifler tarafından kaynaklara sürekli atıf yapmayı lüzumsuz kılar. Müellif farklı düşündüğü takdirde ayrıldığı noktayı tebarüz ettirir. Bu tür metinler üzerinde yürürken, modern referans sistemini aramak beyhudedir ve bu klâsik metinlerin geldiği geleneği dikkate almamaktır. Şüphesiz orijinalite, terkipte, ifadede ve ilavededir.” (Koç, 2007: 8)

Her ne kadar klâsik şark kültürü, genel olarak referans vermeyi lüzumsuz görse de Şerîfî'nin ŞŞ'sinde özellikle mensur bölümlerde, Fuzûlî'nin HS'sinden o kadar fazla birebir aktarma mevcuttur ki –geleneğin intihal anlayışını net olarak bilmesek de- bu durumu intihal dışındaki bir ifadeyle açıklamak zor görünmektedir. Zira Şerîfî, eserinin mensur bölümlerinin neredeyse tümünde, manzum bölümlerinin ise bir kısmında Fuzûlî'nin eserini neredeyse birebir aktarmasına karşın, örnek aldığı bu metinden ve metni oluşturandan hiç bahsetmediği gibi, eserin ilk defa kendisi tarafından oluşturulduğu görüntüsünü vermeye çalışmaktadır.

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

Hadîkadü's-sü'edâ	Şevâhidü's-şühedâ
<p>Henüz Âdem-i şâfi tengnây-ı 'ademden fezâ-yı vücûda gelmedin ve hil'at-i hilkat geyüp efser-i kerâmet birle ser-efrâz olmadın melâyike zebân-ı ta'n uzatdılar ve anı hedef-i tîr-i ta'n itdiler ki (اجعل فيها من يفسد فيها) rivâyetdür ki ibtidâ-yı hilkatde hazret-i melik-i celîl 'Azrâ'île hükm itdi ki cemî'-i eczâ-yı zemînüñ her cüz'inden bir kabza hâk alup Baṭn-ı Nu'mânda cem' kıla ve bir şehâbe emr itdi ki kırk gün ol toprağın üzerine bārân tüküp terbiyetine meşğul ola. Ve bu hizmete me'mûr olan şehâb otuztoğuz gün deryâ-yı elem ve çeşme-i ğamdan nem çekerdi ve ol toprağa bārân-ı miḥnet tükürdi. Kırkıncı gün ki mev'idi itmâm idi, her niçe kaṭre baḥr-ı feraḥdan götürüp üzerine saçup şüret-i taḥmîrin itmâma yetürdi ve peyker-i itmâmın zuura getürdi. Bu sebebden muḳarrer oldu ki tînet-i beşeriyet ekşer-i evkât menbet-i reyâḥîn-i ğam ola ve ḥaḳîkatde âşâr-ı sürür nihâyet-i kıllet bula.</p>	<p>Âdem hil'at-ı hilkatle fezâ-yı vücûda gelmedin ve efser-i kerâmetle ser-firâz olmadın zebân-ı melâ'ike (اجعل فيها من يفسد فيها) diyü ta'na sâlik olmuş idi. Hazret-i 'Azrâ'îl (...?) hazret-i celîl ile zemînüñ her cüz'inden bir kabza hâk maṭar döküp terbiyyete meşğul oldu. Otuztoğuz gün baḥr-ı elem ve çeşme-i ğamdan nem çekerdi. Ol hâk mecmû'a-i bārân dökürdi. Kırkıncı gün mev'id-i itmâm oldu. Baḥr-ı feraḥdan birkaç kaṭre getürdi üstüne saçup şüret-i toḥmdan itmâma yitürdi. İşbu sebebdendir ki tînet-i cümle âdem ekşer evkâtta menbet-i reyâḥîn-i ğam olur aḫyânen ba'z-ı sürür olur. (Şerîfî, ist. 1144/1731: 3b)</p>
<p>Küffâr leşker cem'idüp üç biñ müsellaḥ ve müretteb kâfir Medîneye teveccüh kıldılar. Ve Uḫud dimekle ma'rûf menzile yetdükde hazret-i risâlet daḫi yidiyüz mühâcir ve enşârla anlara muḳâbil durup bir nev'ile şaf bağladı ki Kûh-ı Uḫud kaḫada ve Kûh-ı 'Aynuñ bir şikâfi olup kemingâḫ olmağa muḳâbil olmağın hazret-i resûl</p>	<p>Üç biñ kâfir Medîneye teveccüh için Uḫud nâm menzile geldükde sulṭân-ı risâlet yidiyüz mühâcir ve enşârla Kûh-ı Uḫud kaḫada ve Medîne muḳâbilde ve Kûh-ı 'Ayn cānib-i yesâra alup ve Kûh-ı 'Aynuñ kemingâḫ olmaḫ münāsib hazret-i resûl 'Abdullâḫ Ḥabîbî elli müslim ile ḫıfz için ḫondı. İki âteş-i cidâl işti'âlinde iken iki cānibüñ ḫarb ü cidâlinde</p>

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009

<p>‘Abdullāh-ı Habībi elli kemāndarla anuñ hıfzına me‘mūr itdi ve muqarrer kıldı ki eger leşker-i İslām gālib ve eger mağlūb olsalar anlar ol şikāfdan inhirāf itmeyeler ve ol rahnedan bir ğayr cānibe gitmeyeler. İki cānibden āteş-i cidāl işti‘āl bulduqda ve bāzār-ı muhārebe germ olduqda cemā‘at-ı Kureyşden Talha bin Ebī Talha meydāna gelüp ‘Alī ibni Ebī Tālīb elinde helāk oldu ve ferzendi mūbāşir-i hārb olup Hāzma elinden tecerru‘-ı şerbet-i fenā kıldı. El-kışşa ebvāb-ı zafer leşker-i İslāma meftūh olup leşker-i küffār inhilāl ve ihtilāl bulmağın ‘alemleri nigūnsār olup müteferriq olduqda leşker-i İslām gānāyim dutmağa fırsatı gānīmet bilüp nehb ü ğārete teveccūh kıldılar. Ve rahne-i Kūh müstaḥfızları ol ḥālī görüp bī-ihtiyār menzillerinden mūnḥarif olup ‘Abdullāh men‘ itdükçe qābil olmayup ğārete müteveccih olmağın küffār ol memerrī ḥālī görüp ve leşkeri ğārete meşğūl bulup ol memerre müteveccih olup ‘Abdullāhı ba‘z-ı aşḥābla şehīd idüp leşker ‘aḳabinden çıkup ḥamle kıldılar. Lā-cerem eşer-i muḥālefet-i ḥāzret-i resūl ‘asker-i İslāma mūcib-i tefriḳa-i leşker olup küffār teğallūb idüp leşker-i İslām üç kısım oldu.</p>	<p>Qureyşī Talha ibn Talha ḥāzret-i ‘Alīden helāk oldu ve ferzendi öldi. Leşker-i İslām gālib olup gānīmet semtine meyl idüp rahne-i Kūh müstaḥfızları memnū‘ olmayup gānīmet için perākende oldu. Küffār o memerrī ḥālī görüp ‘Abdullāh ba‘z-ı aşḥābla şehīd olup ‘aḳabinde küffāra ḥamle kıldı eşer-i muḥālefet-i ḥāzret-i resūl ‘asker-i İslāma mūcib-i vuşūl-ı tefriḳī oldu leşker-i İslāmıñ bir kısmı şehīd oldu ve bir kısmı Medīneye yöneldiler ve bir kısmı ki ‘Alī ve Sa‘īd ve Talha dır mülāzım-ı ḥāzret-i resūlden firār eylediler.</p>
<p>El-kışşa ol āfitāb-ı āsmān-ı luḫf u kerem müteveccih-i dergāh olup bir ay vefātından muḳaddem şaḥābe-i kibārī ‘Āyişe menizinde cem‘ idüp anları biribirine sipāriş</p>	<p>El-kışşa ol āfitāb-ı āsmān-ı luḫf u kerem iḥsān ile müteveccih-i bārgāh-ı Harem vefātından aḳdem şaḥābe-i kibārī ‘Āyişe menizinde cem‘ idüp anları biribirine sipāriş</p>

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

kılup bu du'āyla ser-firāz kıldı ki... (Güngör, 1987: 120)	kılup bu du'āyla o zāt-ı şerif mümtāz aşhāb her biri ser-efrāz eylemekle (Şerîfi, ist. 1144/1731: 19b)
<p>Hzret-i resülün Hzdce-i kübrādan altı evlādı olup ikisi zükür biri Kāsım ki hāzret-i resül anuñ ismiyle mükennā idi ve biri 'Abdullāh ki tayyib ü tahir demekle ma'ruf idi ve benāt-ı muṭahharātuñ biri Zeyneb ve biri Ruḳiyye ve biri Ümmü Gülsüm ve biri Fāṭıma idi Ve cemī'-i evlādı zamān-ı İslāmda mütevellid olup cümlesinden aşğar Fāṭıma idi. Ve mecmū'ı eyyām-ı hayātında 'ālem-i beḳāya intikāl idüp... (Güngör, 1987: 141)</p>	<p>...Hzdce-i kübrā vü 'āliyetü'l-vaḳārdur resül hāzretinden altı evlād getürüp zükürdan altınuñ biri Kāsım ismiyle müsem mā hāzret-i resül bu nām ile mükennā idi ve birisi 'Abdullāh idi ki tayyib ü tahir demekle ma'ruf idi. Ve benāt-ı muṭahharāt Zeyneb ve Ruḳiyye ve Ümmü Gülsüm ve Fāṭıma idi. Ve cemī'-i evlādı zamān-ı İslāmda mütevellid olmuşdur. Hzret-i Zehrā hamlıyye-i hātıme idi.cümlesi eyyām-ı hayāt-ı Hzdcede intikāl eyledi (Şerîfi, ist. 1144/1731: 23b)</p>
<p>Rāv-i rivāyāt-ı ciger-süz ve nākıl-ı hikāyāt-ı ğam-endüz bu tazla tertib-i şufuf-ı ma'rekeye kelām virmiş ve bu tarzla silsile-i rivāyeti taḫriḳe getürmiş ki çün şeb-i 'aşūra hāzret-i sultān-ı Kerbelā leşker-i a'dādan tetmīm-i şerāyiṭ-i 'ibādet ve taḳdīm-i merāsım-i yetüp endişe-i ḫarbden fi'l-cümle fāriğ olup tevābi' ü levāḫıḳle 'özü-i aşhāb-ı itā'at için mühlet taleb kılup ve ol istid'ā icap et e 'ibādete iştiğāl itdi ve şabāḫa dek zükür u ināşdan zemzeme-i tekbir ü tehlil şavāmi'-i melekūta yetdi. Ol gice sükkān-ı sürādiḳ-i 'ulvī müteğayyirü'l-aḫvāl olup ve 'ummāl-ı 'avāmil-i süflī ḫayret ü dehşetde ḳalup felek şermsār idi ki āyā bu ne tedbir-i nāşavābdı ve zemīn muṣṭarīb ü bī-</p>	<p>Rāv-i rivāyāt-ı ciger-süz ve nākıl-ı hikāyāt-ı ğam-endüz bu tazla tertib-i şufuf-ı ma'rekeye kelām virmiş ve bu tarzla silsile-i rivāyeti taḫriḳe getürmiş ki çün şeb-i 'aşūra hāzret-i sultān-ı Kerbelā leşker-i a'dādan tetmīm-i şart ile 'ibādet ve taḳdīm-i merāsım-i aşhāb-ı tāt için olan istid'ālara icabet virmiş tevābi' ve levāḫıḳ ile 'ibādete iştiğāl itdi ve şabāḫa dek zükür u ināşdan zemzeme-i tehlil şavāmi'-i melekūta yetdi. Ol gice sükkān-ı sürādiḳ-i 'ulvī müteğayyirü'l-aḫvāl olup ve 'ummāl-ı 'avāmil-i süflī ḫayret ü dehşetde ḳalup 'arūs-ı 'ālem libās-ı mātem geyüp ḫavāṭın-i ḫarem-serāy-ı 'içün mātemde idi ve ḫüsrev-i encüm zulumāta girüp şehid için ğam u elemde idi. (Şerîfi, ist. 1144/1731: 73b)</p>

### Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009

<p>karār idi ki āyā bu ne bīdād-ı bī- hīsābdı. Sitāre te'sīr ü tedbīrden 'āciz olmuş 'arūs-ı 'ālem libās-ı mātem geyüp havā'īn-i harem- serāy-ı 'içün mātemde idi ve hüsrev-i encüm mātem-kede-i zulumāta girüp şühedā için gam u elemde idi.</p>	
<p>ma' reke-ārā-yı meydān-ı kelām ve encümen- serā-yı maḥfil-i aḥbār ü i'lām tetimme-i aḥvāl-i Kerbelādan bu ṭarīkle ḥaber virmiş ve şühedānuñ encām-ı ḥālin bu ṭarzla beyāna getürmiş ki ḥazret- i İmām-zāde Kāsım ibni Ḥasan sa'ādetle dāḥil-i (صاحب الجنة هم الفائزون) olup müteveccih-i 'ālem-i beḳā olduğdan soñra Ebū Bekr bin 'Aliyy-i Murtażā kemer-i 'azīmet-i şehādet miyān-ı cāna üstüvār kıilup kemāl-i tazarru' la ḥazret-i sultān-ı Kerbelādan icāzet-i meydān iltimās itdükde ḥazret-i imām nergis-i şehladan gül-i ruḥsāra eşk-i lāle-gün revān idüp eyitdi... (Güngör, 1987: 398)</p>	<p>ma' reke-ārā-yı meydān-ı kelām ve serā-yı maḥfil-i aḥbār ü i'lām tetimme-i aḥvāl-i Kerbelādan bu ṭarīkle ḥaber virmiş ve şühedānuñ encām-ı ḥālin bu ṭarzla beyāna getürmüşdir ki ḥazret-i İmām- zāde Kāsım ibni Ḥasan sa'ādetle olup müteveccih-i 'ālem-i beḳā olduğdan soñra Ebū Bekr bin 'Aliyy-i Murtażā kemer-i 'azīmet-i şehādet miyān-ı cāna üstüvār kıilup kemāl-i tazarru' la ḥazret-i sultān-ı Kerbelādan icāzet-i meydān iltimās itdükde ḥazret-i imām (Şerīfi, ist. 1144/1731: 89a)</p>

ŞŞ ile HS'nin manzum bölümleri karşılaştırıldığında; Şerīfi'nin bu bölümleri oluştururken mensur bölümlere nispetle HS'den daha az yararlandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Şerīfi eserinin muhtelif bölümlerinde HS'deki manzum bölümlerden de yararlanmıştı. Ancak bu yararlanma mensur bölümlerde olduğu gibi, metni aynen alıp kullanmaktan ziyade söz konusu HS'deki metinde yer alan sözcük dağarcığının farklı bir kompozisyon dâhilinde kullanılması şeklinde olmaktadır. Başka bir ifadeyle, Şerīfi HS'deki manzum parçaları kendisince farklı bir şekle sokar. Bunu yaparken, kaynak metinde yer alan sözcüklerin cümle içindeki yerlerini değiştirdiği gibi mısraların sırasını bozmaktan da yararlanır. Aşağıdaki örnekler Şerīfi'nin manzum bölümleri oluştururken HS'den ne derece yararlandığını göstermesi bakımından önemlidir:

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

Hadîkadü's-sü'edâ	Şevâhidü'ş-şühedâ
<p>Âdemüñ ğam birle toprağın muhammer kıldılar</p> <p>Anda derd ü miñnete menzil muqarrer kıldılar</p> <p>Mevkıd-i nîrân-endüh eyleyüp terkîbini</p> <p>Şafha-i cânında naqş-ı ğam muşavver kıldılar (Güngör, 1987: 20)</p>	<p>Nice gün bārân-ı ğam yağdurdı üstüne seḫâb</p> <p>Âdemiñ ḫâkin belâlar ile muhammer eyledi</p> <p>Mevkıd-i nîrân (...?....) eyleyüp terkîbini</p> <p>Derd ü miñnet menzilin aña muqarrer eyledi (Şerîfi, ist. 1144/1731: 3b)</p>
<p>Ġarîb-i mülk-i vücüd itdi arzû-yı vaḫan</p> <p>Muqarrer oldı ki rûḫ eyleye vedâ' -ı beden</p> <p>İrişdi vaḫt ki şehbâz-ı âsiyâne-i ḫuds</p> <p>Ḫıla irâdet ile terk-i ḫabşhâne-i ten (Güngör, 1987:128)</p>	<p>İki cihân faḫrı ğâyet olup ḫubb-ı vaḫan</p> <p>Bu muqarrer oldı ki rûḫ eyleye terk-i beden</p> <p>Âsitân-ı ḫudse cevelân eyledi ol şâhbâz</p> <p>‘Âlem-i süfliden ‘âlîşân olan durmaḫ neden Şerîfi, ist. 1144/1731: 21b)</p>
<p>Sehl şanmañ Kerbelâ ğavgâsın ey ehl-i ḫired (Güngör, 1987:303)</p>	<p>Sehl şanma Kerbelâ ğavgâsını ey pāk-dîn (Şerîfi, ist. 1144/1731: 58b)</p>
<p>Kim ki girdi Kerbelâ meydânına fırsat bulup</p> <p>Nüzhet-i ‘uḫbâya tebdîl itdi dünyânuñ ğamın</p> <p>Ġâyib oldı kim ki cüllâb-ı şehâdet kıldı nüş</p> <p>‘Âlem-i ğayb eyledi devrân şehâdet ‘âlemin (Güngör, 1987:403)</p>	<p>Kerbelâ meydânına girüp görenler demi</p> <p>Nüzhet-i bâḫîye tebdîl itdi dünyâda ğamı</p> <p>Kim ki cüllâb-ı şehâdet içdigeçdi kendüden</p> <p>‘Âlem-i ğayb oldı zâtına şehâdet ‘âlemi (Şerîfi, ist. 1144/1731: 90b)</p>

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*  
Volume 4/2 Winter 2009

### SONUÇ

XVI. yüzyıl şairi Eğirdirli Şerîfî Mehmed Efendi'nin Kerbelâ olayını ele aldığı Şevâhidü's-şühedâ isimli eserinin tanıtılıp klâsik Türk edebiyatındaki yerinin tayin edildiği bu makalede, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kaynaklarda eserleri hakkında bilgi verilmeyen Şerîfî'nin, burada tanıtılan Şevâhidü's-şühedâ'sı onun ulaşılabilen beşinci eseridir.

2. Eserin ulaşılabilen tek nüshası, çok kötü bir şekilde istinsah edilmiş olup eser üzerinde değerlendirme yapılacak okumaları zorlaştıran fahiş yazım hatalarıyla doludur.

3. ŞŞ'nin, gerek konusu itibarıyla (kendisinden evvel beşin üzerinde maktel yazılmıştır) gerekse konunun işlenişi bakımından özgün bir değerinin olduğunu söylemek güçtür.

4. Üzerinde yapılan inceleme neticesinde ŞŞ'nin yapı bakımından Fuzûlî'nin Hadîkatü's-sü'edâ'sı ile aynı olduğu ve mensur bölümlerinin Fuzûlî'nin Hadîkatü's-sü'edâ'sından kötü bir özetle (zira yapılan özet konunun akışını bozmaktadır) aynen aktarıldığı görülmektedir.

5. Eserde özgün bir taraf aranacaksa o da mensur bölümlerin arasına serpiştirilen manzum parçalardadır; ancak bu parçalarda bile –tümünde olmasa da- HS'nin aynı paraleldeki manzum parçalarından yararlanıldığı görülmektedir.

### KAYNAKÇA

ALAY, Zehra, (2005), **Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-Namesi (inceleme-metin)**. Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi).

ARSLAN, Harun, (2001), **Lâmiî Çelebi Kitâb-ı Maktel-i Âl-i Resûl (İnceleme-Metin-Sözlük-Adlar Dizini)**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış Y.Lisans Tezi).

BARDAKÇIOĞLU, Mehmet Necmettin, (2008), **Eğirdir Zeynî Zâviyesi ve Şeyh Mehmed Çelebi Divanı (Hızırnâme)**. Isparta: Eğirdir Belediyesi Yay.

BOĞALI, İbrahim, (1971), **Maktel-i Âl-i Resûl, Lâmiî Çelebi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. TDE, (Bitirme Tezi).

### **Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*

- BULUT, Muhammed Ali, (2003), **Eğirdirli Şeyh Mehmet Dede Sultan`ın Hızırname`si (inceleme-metin)**, Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE, (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi).
- Bursalı Mehmed Tâhir, **Osmanlı Müellifleri**, C. II, (hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro yayınları.
- DÖNMEZ PARLAK, Betül, (2006), **Eğirdirli Şeyhî Mehmed Efendi'nin Divan'ı ve İncelemesi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi).
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, "Hüseyin", **TDVİA**, C. 18, Diyanet Vakfı Neşriyatı, İstanbul 1998, s. 518-521.
- FUZÛLÎ, (1990) Fuzûlî Divanı, (hzl. Kenan Akyüz vd.), Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜDER, Nurcan Öznal, (1997), **Kastamonulu Şazi Maktel-i Hüseyin**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- GÜL, Hilmi, (1974), **Serîfî, Fetihnâme-i Kıbrıs**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, (Mezuniyet Tezi).
- GÜNGÖR, Şeyma, (1987), **Hadîkatü's-sü'edâ**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- GÜNGÖR, Şeyma, "Maktel-i Hüseyin", **TDVİA**, C. 27, Diyanet Vakfı Neşriyatı, İstanbul 2003, s. 456-457.
- İSEN, Mustafa, "Mersiye", **TDVİA**, C. 29, Diyanet Vakfı Neşriyatı, İstanbul 2004, s. 218-219.
- KARADUMAN, Ruken, (2004), **Eğirdirli Şeyh Muhiddin Dolu "Hızırnâme" (İnceleme-metin)**. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi).
- KARAHAN, Abdülkadir, (1938), Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, (Bitirme Tezi).
- KILIÇ, Filiz, (1994), Meşâ'irü'ş-şu'arâ [İnceleme-Tenkitli Metin], C. I. Ankara: Gazi Üniversitesi, SBE, (Yayımlanmamış Doktora Tezi))
- KINALİZÂDE Ali Çelebi, (2007), Ahlâk-ı Alâî, (hzl. Mustafa Koç). İstanbul: Klâsik yayınları.
- KÜLEKÇİ, Numan-KARABEY, Turgut, "Fetihname-i Kıbrıs", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.2 (1995), s.81-102.

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*



- KÜLTÜRAL, Zühal, (2001), **Şerîfî, Yûsuf u Zelîha [Metin-Sözlük-Tıpkıbasım]**. İstanbul.
- MERT, Özcan, “Şerîfî'nin ‘Fetihnâme-i Kıbrıs'ı’”, **İstanbul Üniversitesi Edeb. Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi**, S.4-5 (1973), s. 49-78.
- NAR, Oktay, (2007), **Şeyhî, Hayatı ve Divanının Tenkitli Metni**. Konya: Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE, (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi).
- NEV'ÎZÂDE Atâyî, (1989), **Hadâikü'l-Hakâyık fî Tekmileti's-Şakâyık**, (hzl. Abdülkadir Özcan). İstanbul: Çağrı Yayınları.
- ÖNGÖREN, Reşat, (2003), **Tarihte Bir Aydın Tarikatı Zeyniler**, İstanbul: İnsan Yayınları.
- ŞERÎFÎ Mehmed Efendi, **Şevâhidü's-şühedâ fî mekâyidi'l-a'dâ**, Sadberk Hanım Müzesi, Hüseyin Kocabaş Yazmaları Bölümü, No: 167.
- UZUN, Mustafa, “Câmî”, **TDVİA**, C. 7, Diyanet Vakfı Neşriyatı, İstanbul 1993, s. 102-103.
- UZUN, Mustafa, “Kerbelâ”, **TDVİA**, C. 25, Diyanet Vakfı Neşriyatı, İstanbul 2002, s. 274-275.
- YAZAR, Sadık, (2006), **Seyyid Şerîfî Mehmed Efendi; Hayatı, Divanı ve Hilyesi**. İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi)
- YAZAR, Sadık, "XVII. Asır Şairlerinden Allâme Şeyhî, Divanı ve Bir Kasidesi", **Turkish Studies**, C.1/S. 5 (2007a), s. 585-604.
- YAZAR, Sadık, “Fetihnâme-i Kıbrıs'ın Müellifi Olan Şerîfî Kimdir”, **Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, S.18(2007b), s. 175-192.
- YAZAR, Sadık, “Seyyid Şerîfî Mehmed Efendi ve Hilyesi”, **Turkish Studies**, C.2/S. 4 (2007c), s. 1026-1044

---

**Turkish Studies**

*International Periodical For the Languages, Literature  
and History of Turkish or Turkic  
Volume 4/2 Winter 2009*